

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення та виконання
практичних завдань і контрольної роботи

з дисципліни

«ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА»

*(для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом
підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»)*

Методичні вказівки до самостійного вивчення та виконання практичних завдань і контрольної роботи з дисципліни «Фінанси підприємств міського господарства» (для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.030504 «Економіка підприємства») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Т. П. Юр'єва, І. В. Покуца. – Х.: ХНУМГ, 2013. – 37 с.

Укладачі: Т. П. Юр'єва,
І. В. Покуца

Рецензент: доц., к.е.н. В. О. Костюк

Рекомендовано кафедрою міської та регіональної економіки,
протокол № 7 від 20.04.2010 р.

ВСТУП

Фінанси підприємства є вибірковою дисципліною навчального плану освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр». На вивчення цієї дисципліни за заочною формою навчання в 8 семестрі передбачено 144 години, у тому числі лекції – 8 год., практичні й семінарські заняття – 4 год., самостійна робота студентів – 132 год.

Протягом 8 семестру студенти виконують контрольну роботу, захищають її і складають екзамен згідно з програмою курсу.

Роль навчальної дисципліни в підготовці фахівців

Загальний обсяг навчальної роботи студента за навчальним планом 144 години / 4 кредити ECTS.

Мета викладання дисципліни полягає в формуванні в студентів комплексу знань основ теорії та практичних навичок з фінансів підприємств міського господарства як необхідної складової фахової підготовки економістів підприємств міського господарства.

Фінанси підприємств є основою фінансової системи країни. Отже фінансовий стан окремих підприємств впливає на фінансове становище країни в цілому. Тільки поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання всіх форм власності у всіх сферах діяльності дозволить забезпечити вихід України з тривалої економічної кризи.

Виходячи з цього на кожному підприємстві необхідна сучасна, адекватна ринковій економіці, організація фінансової діяльності. Її повинні здійснювати підготовлені спеціалісти-фінансисти, які мають глибокі теоретичні й практичні знання, можуть узагальнити наявний досвід країн з розвинутою ринковою економікою, розробити план дій щодо виходу підприємства із фінансової скрути.

Методологія вивчення курсу включає повну сукупність конкретних методів, а саме: історичний і макроекономічний (народногосподарський) підхід до оцінки процесів і явищ, що відбуваються на підприємстві; альтернативність виконання тих або інших господарських завдань; застосування сучасного наукового інструментарію пізнання та прийняття управлінських рішень, аналіз, узагальнення та визначення можливих сфер застосування ефективного вітчизняного і зарубіжного досвіду господарювання.

Місце дисципліни в структурно-логічній схемі навчального плану

Дисципліни, що повинні передувати вивченню даної дисципліни:

- політична економія,
- економічна теорія,

- економіка підприємства міського господарства,
- технологія виробництва,
- планування,
- господарське право,
- статистика,
- бухгалтерський облік і аудит,
- державні фінанси,
- гроші й кредит,
- оподаткування,
- державний і місцеві бюджети.

Забезпечувані дисципліни:

- аналіз господарської діяльності,
- курсове й дипломне проектування.

**У результаті вивчення дисципліни «Фінанси підприємства»
студент повинен знати:**

- сутність фінансів підприємства, їх функції і значущість у ринковій економіці;
- господарський і фінансовий механізм;
- фінансові відносини, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства та принципи їх організації;
- взаємовідносини підприємства з бюджетом і позабюджетними фондами;
- взаємовідносини підприємств з комерційними банками;
- організацію фінансової роботи на підприємствах міського господарства;
- завдання й функції фінансової служби підприємства;
- особливості фінансів у різних галузях міського господарства.

Вміти:

- скласти фінансові плани підприємства (перспективний, поточний оперативний);
- виконувати розрахунки фінансових показників;
- аналізувати виконання фінансових показників та фінансового стану підприємства;
- кількісно оцінювати явища й визначити тенденції зміни показників;
- приймати рішення за результатами фінансового аналізу.

1. Тематичний план вивчення дисципліни з погодинним розподілом

Таблиця 1

Тема	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота студента	Усього годин
1. Основи фінансів підприємства	1	—	13	14
2. Організація грошових розрахунків підприємства	1	—	11	12
3. Грошові надходження підприємства	1	—	11	10
4. Формування і розподіл прибутку	2	2	12	16
5. Оподаткування підприємства	—	—	12	12
6. Оборотні кошти	1	2	13	16
7. Кредитування підприємства	—	—	12	12
8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	2	—	14	16
9. Оцінювання фінансового стану підприємства	—	—	12	12
10. Фінансове планування на підприємствах міського господарства	—	—	12	12
11. Фінансова санація підприємства	—	—	10	10
Всього годин	8	4	132	144

2. Зміст дисципліни

2.1. Лекції (8 год.)

Лекція 1

Тема 1. Сутність і функції фінансів підприємств міського господарства. Фінансові ресурси підприємств. Принципи організації фінансів підприємств. Фінансова служба підприємства, її завдання й функції.

Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємств. Грошовий оборот підприємства. Розрахункові і касові операції. Форми безготівкових розрахунків. Розрахункового-платіжна дисципліна та її вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Лекція 2

Тема 3. Грошові надходження підприємства. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг. Грошові надходження від фінансово-інвестиційної діяльності. Інші позареалізаційні доходи.

Тема 4. Формування і розподіл прибутку. Роль прибутку в умовах розвитку підприємства. Прибуток як фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Визначення прибутку. Фактори, що впливають на обсяг прибутку. Поняття загального (балансового) прибутку.

Лекція 3

Тема 5. Формування й розподіл прибутку. Основні принципи розподілу загального (балансового) прибутку. Оподаткований прибуток. Податок з прибутку, інші обов'язкові платежі з прибутку до бюджету. Чистий прибуток підприємства та його використання. Фонди нагромадження, споживання та їх використання. Роль держави в розподілі прибутку підприємства, непрямий вплив – пільги в оподаткуванні.

Тема 6. Оборотні кошти. Сутність і основи організації оборотних коштів. Особливості складу й структури оборотних фондів міського господарства. Нормування оборотних коштів. Норма та норматив власних оборотних коштів, їх сутність і призначення. Приріст (скорочення) нормативу власних оборотних коштів. Методи планування нормативу власних оборотних коштів. Джерела формування та поповнення оборотних коштів. Показники та аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Лекція 4

Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів. Сутність основних засобів і їх відтворення. Особливості складу та структури основних фондів міського господарства. Принципи та види виконання інвестиційної діяльності. Джерела та методи інвестування. Порядок фінансування будівництва,

що виконується підрядним та господарчим способами. Переваги та недоліки кожного із способів будівництва. Джерела і порядок фінансування капітального ремонту споруд міського благоустрою, житлового фонду.

2.2. Практичні заняття (4 год.)

Для проведення практичних занять запропоновано скористатися, як основним, навчальним посібником Т. П. Юр'євої «Фінанси підприємств міського господарства» (Харків, ХДАМГ, 2003), та «Фінанси підприємств міського господарства» (2-ге видання, Харків, ХНАМГ, 2010). А саме вирішити задачі й виконати завдання відповідно за темами 4, 6 що надані у розділі 12 цього посібника.

Практичне заняття 1. Формування і розподіл прибутку

1. Визначення прибутку підприємства:

Прибуток від реалізації продукції, робіт, послуг.

Прибуток від реалізації майна, матеріалів, нематеріальних активів.

Визначення позареалізаційних фінансових результатів.

2. Розподіл і використання загального (балансового) прибутку.

3. Пропонується вирішити за вибором – розділ 12.1.

Практичне заняття 2. Оборотні кошти

1. Нормування оборотних коштів:

Визначення норм, нормативів та приросту (скорочення) нормативу власних оборотних коштів.

Джерела формування й поновлення оборотних коштів.

2. Аналіз ефективності використання оборотних коштів.

3. До вирішення запропоновані задачі – розділ 12.3.

2.3. Самостійна робота студентів (132 год.)

Головне завдання самостійної роботи студентів полягає в набутті необхідних умінь і навичок роботи з науковою літературою, вміння читати та узагальнювати дію нормативно-правових регуляторів економічних процесів, збирати й аналізувати джерела інформації з питань «Фінанси підприємства» (форми бухгалтерської та статистичної звітності, дані спеціальних обстежень, аудиторські висновки, тощо). Самостійна робота передбачає вивчення курсу лекцій та рекомендованої літератури; монографій та наукових статей; вивчення нормативних актів (законів, постанов, програм і т.д.), що стосуються окремих тем навчального курсу; розв'язання домашніх задач, виконання завдань поточного контролю, підготовку та написання контрольної роботи, підготовку до заліку тощо.

Для самостійної роботи студенти мають спиратися на наступні інформаційно-методичні джерела. Особливу увагу слід приділити вивченню посібників Т. П. Юр'євої «Фінанси підприємств міського господарства» Харків, ХНАМГ, 2003 р., або його друге видання 2010 р. За кожною темою з посібника наведено питання для обговорення. Перевірте себе, чи засвоїли Ви викладений матеріал.

Таблиця 2

Бібліографічні описи	Теми, де застосовуються
1	2
1. Поддєрьогін А. М. (підручник) Фінанси підприємств. – К.: 1999.	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11
2. Юр'єва Т. П. (навчальний посібник) Фінанси підприємств міського господарства. – Х.: ХДАМГ, 2003, і видання друге, 2010.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11
3. Юр'єва Т. П., Ачкасов І. А, Груба Г. І., Юр'єва С. Ю. (навчальний посібник) Фінанси підприємств житлово-комунального господарства. – Х.: ХНАМГ, 2007.	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 10, 11
4. Юр'єва Т. П. Економіка міського господарства: Навч. посібник. – Х.: ХДАМГ, 2002.	1, 6, 8, 10
5. Методичні вказівки та завдання на курсовий проект з курсу «Фінанси підприємств міського господарства» (для студентів 4 курсу спеціальності 6.050107 «Економіка підприємств міського господарства»). / Укл. Юр'єва Т. П., Покуца І. В., Х.: ХНАМГ, 2007 р.	10
6. Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, галузеві інструкції, тощо, з питань фінансів підприємства.	

**Зміст курсу «Фінанси підприємства»: питання, що вивчаються,
розподіл навчального часу за темами**

Таблиця 3

№ п/п	Найменування тем, питань	Кількість годин
1	2	3
1.	<p align="center"><u>Тема 1. Основи фінансів підприємства</u></p> <p>Підприємство як господарюючий суб'єкт. Сутність фінансів підприємства (господарюючого суб'єкта) та їх функції. Фінансові відносини, що виникають у процесі господарської діяльності підприємства, та принципи їх організації.</p> <p>Взаємовідносини підприємств із бюджетом та позабюджетними фондами.</p> <p>Взаємовідносини підприємств із комерційними банками.</p> <p>Формування фінансових ресурсів. Власні кошти підприємств, кошти, що мобілізовані на фінансовому ринку та кошти, що надійшли у порядку перерозподілу. Джерела формування фінансових ресурсів при створенні підприємства: акціонерний капітал, пайові внески членів кооперативу, внутрішньогалузеві джерела, кредити банків, асигнування з бюджету.</p> <p>Фінансові ресурси діючого підприємства – кошти, що утворюються за рахунок власних та прирівняних до них, доходи (прибуток від основної діяльності, прибуток від виконання науково-дослідних робіт та інші цільові доходи, прибуток від фінансових операцій, прибуток від будівельно-монтажних робіт, що виконано господарським способом, інші види доходів) та надходження (амортизаційні відрахування, виручка від реалізації вибувшого майна, сталі пасиви, цільові надходження, мобілізація внутрішніх ресурсів у будівництві, майнові та інші внески членів трудового колективу, інші види надходжень); кошти, що мобілізовані на фінансовому ринку (продаж акцій, облігацій та інших цінних паперів, кредити, інвестування); кошти, що надходять у порядку перерозподілу (страхові відшкодування при настанні страхового випадку, фінансові ресурси, що надійшли від концернів, асоціацій, галузевих структур, фінансові ресурси, що формуються на пайових долях, дивіденди та відсотки з цінних паперів інших емітентів, бюджетні субсидії, інші види ресурсів).</p>	13

	<p>Особливості використання фінансових ресурсів в умовах ринку. Напрямки використання фінансових ресурсів: платежі до бюджету, погашення позичок банку та виплата відсотків за користування кредитом, інвестування у розвиток власного підприємства, інвестування у виробництво інших підприємств (придбання акцій, облігацій та інших цінних паперів), формування фондів економічного стимулювання, благодійні акції.</p> <p>Фінансовий механізм управління підприємством.</p> <p>Організація фінансової роботи на підприємствах міського господарства. Задачі та функції фінансової служби підприємства.</p> <p>Особливості фінансів у різних галузях міського господарства.</p>	
2.	<p><u>Тема 2. Організація грошових розрахунків підприємства</u></p> <p>Розрахунки за реалізовану продукцію (послуги) за допомогою готівки. Касове обслуговування. Особливості організації збору виручки в готелях, перукарнях, лазнях, трамваях, тролейбусах, на підприємствах побуту та ін.</p> <p>Організація безготівкових розрахунків. Принципи та вимоги організації безготівкових розрахунків: наявність у кожного суб'єкта розрахунків розрахункового або поточного рахунку; розпорядник коштів на розрахункових (поточних) рахунках – керівник підприємства (фірми); списування коштів з розрахункового рахунку з дозволу його власника, за винятком випадків, що передбачені законом; сплата за відправлену продукцію (надані послуги, виконані роботи) після їх виконання або під час їх надання, за винятком випадків, що передбачені законом; господарюючий суб'єкт має право на вільний вибір кредитної установи (банку) господарюючим суб'єктом для використання суб'єктами господарювання форм безготівкових розрахунків, що використовуються в державі. Документи для здійснення безготівкових розрахунків, їх кругообіг.</p> <p>Форми безготівкових розрахунків: акцептна, акредитивна, платіжними дорученнями – вимогами, чеками, вексями, розрахунки в порядку планових платежів, розрахунки через відділи факторингу та ін. Організація, переваги й недоліки кожної форми безготівкових розрахунків.</p>	11

3.	<p align="center"><u>Тема 3. Грошові надходження підприємства</u></p> <p>Характеристика й склад грошових надходжень підприємства.</p> <p>Доходи (виручка) від реалізації продукції, робіт, послуг.</p> <p>Поняття виручки від реалізації продукції (послуг). Фактори, що впливають на обсяг виручки від реалізації: обсяг виробничої програми (виробництва), якість виробленої продукції, асортимент продукції, діючі ціни та тарифи, використовувані форми розрахунків та ін.</p> <p>Планування виручки від реалізації продукції. Методи планування. Терміни, на які складають плани виручки. Особливості планування виручки від реалізації продукції в галузях житлово-комунального господарства, яким притаманна наявність незавершеного виробництва.</p> <p>Доходи від фінансово-інвестиційної та іншої діяльності.</p> <p>Формування валового й чистого доходу.</p>	11
4.	<p align="center"><u>Тема 4. Формування й розподіл прибутку</u></p> <p>Роль прибутку в умовах розвитку підприємства. Прибуток як фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Визначення прибутку підприємства. Прибуток – важливий якісний показник фінансово-господарської діяльності підприємства. Фактори, що впливають на обсяг прибутку. Поняття загального (балансового) прибутку та його склад. Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), прибуток від реалізації майна, матеріалів, нематеріальних активів, позареалізаційні фінансові результати.</p> <p>Розподіл і використання прибутку. Оподатковуваний прибуток. Податок з прибутку, інші обов’язкові платежі з прибутку до бюджету.</p> <p>Основні принципи розподілу загального (балансового) прибутку. Модель фінансового механізму підприємства, що заснована на оподаткуванні прибутку.</p> <p>Чистий прибуток підприємства та його використання. Фонди нагромадження і споживання.</p> <p>Кошториси використання фондів економічного стимулювання та резервного фонду, фондів нагромадження, споживання.</p> <p>Роль держави в розподілі прибутку підприємства. Непрямий вплив держави на розподіл прибутку – пільги в</p>	12

	<p>оподаткуванні.</p> <p>Нерозподілений прибуток, його призначення. Управління формуванням прибутку. Планування прибутку.</p> <p>Аналіз прибутку як необхідність для прийняття керівництвом підприємства рішень з питань фінансового планування та використання фінансових ресурсів. Основні напрямки аналізу прибутку: вивчення динаміки загального та чистого прибутку, складу та структури загального (балансового) прибутку, вивчення факторів та їх впливу на суму загального прибутку, вивчення та розрахунок рентабельності підприємства, виявлення резервів збільшення прибутку та розробка заходів щодо мобілізації цих резервів.</p> <p>Планування прибутку – один з напрямків фінансового планування діяльності підприємства. Визначення суми прибутку на наступний період. Планування кожної із складових балансового прибутку. Методики визначення суми прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) з основної діяльності підприємства. Нормативний метод, аналітичний та метод коефіцієнтів.</p>	
5.	<p><u>Тема 5. Оподаткування підприємства</u></p> <p>Сутність оподаткування підприємств і податкова система. Податки і їх функції. Система оподаткування підприємств. Чинний порядок оподаткування прибутку.</p> <p>Платежі за ресурси.</p> <p>Непрямі податки, що сплачують підприємства.</p> <p>Місцеві податки й збори.</p> <p>Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.</p>	12
6.	<p><u>Тема 6. Оборотні кошти</u></p> <p>Сутність і основи організації оборотних коштів.</p> <p>Особливості складу і структури основних фондів міського господарства.</p> <p>Нормування оборотних коштів. Норма та норматив власних оборотних коштів, їх сутність та призначення. Приріст (скорочення) нормативу власних оборотних коштів.</p> <p>Методи планування нормативу власних оборотних коштів: аналітичний, метод коефіцієнтів, нормативний або прямого розрахунку. Сутність методик розрахунків нормативу власних оборотних коштів.</p> <p>Джерела формування та поповнення оборотних</p>	13

	<p>коштів. Власні кошти та кредити банків.</p> <p>Показники та аналіз ефективності використання оборотних коштів. Коефіцієнт оборотності, тривалість одного обороту, випуск продукції (послуг) на 1 грн. оборотних коштів. Визначення надлишків або нестатку власних оборотних коштів, сум оборотних коштів, що вилучені з обороту або залучені в оборот понад норматив. Методики визначення надлишків та понаднормативних сум оборотних коштів. Вплив прискорення оборотності оборотних коштів на прибуток та рентабельність.</p>	
7.	<p><u>Тема 7. Кредитування підприємств ЖКГ</u></p> <p>Види кредитів. Класифікація кредитів. Основні ознаки класифікації кредитів: призначення та характер використання, наявність кредитного забезпечення, термін використання, методи надання та способи погашення, характер та способи сплати відсотків, кількість кредиторів.</p> <p>Принципи та об'єкти кредитування. Особливості кредитування в житлово-комунальному господарстві.</p> <p>Кредити на створення сезонних запасів палива в житлових організаціях. Сутність кредиту. Методика розрахунку необхідної суми кредиту. Термін користування. Строки та джерела погашення наданого кредиту.</p> <p>Кредитування постачально-збутових організацій. Сутність кредиту, термін користування, строки та джерела погашення.</p> <p>Лізингове кредитування підприємств.</p> <p>Державне кредитування підприємств за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних інститутів.</p>	12
8.	<p><u>Тема 8. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів</u></p> <p>Сутність основних засобів та їх відтворення.</p> <p>Особливості складу та структури основних фондів міського господарства.</p> <p>Принципи та види виконання інвестиційної діяльності. Джерела та методи інвестування.</p> <p>Амортизаційні відрахування – основне джерело відтворення основних фондів підприємств житлово-комунального господарства. Планування амортизаційних відрахувань. Методи та методики розрахунку амортизації. Метод прискореної амортизації. Умови та наслідки прискореної амортизації.</p>	14

	<p>Порядок фінансування будівництва, що виконується під-рядним та господарчим способами. Переваги та недоліки кожного із способів будівництва.</p> <p>Перелік позалімітних робіт та витрат, що виконуються за рахунок місцевих бюджетів.</p> <p>Джерела та порядок фінансування капітального ремонту споруд міського благоустрою.</p> <p>Джерела та порядок фінансування капітального ремонту житлового фонду. Способи виконання робіт з капітального ремонту житлового фонду. Залежність складу та структури джерел фінансування капітального ремонту від форми власності на житловий фонд.</p>	
9.	<p><u>Тема 9. Оцінювання фінансового стану підприємства</u></p> <p>Оцінки фінансового стану підприємства, їх необхідність і значення. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств. Показники фінансового стану підприємства.</p> <p>Фінансовий аналіз на підприємстві. Види аналізу: попередній, фінансової сталості, ліквідності балансу, фінансових коефіцієнтів, фінансових результатів, коефіцієнтів рентабельності та ділової активності.</p> <p>Фінансова стратегія – генеральний план дій по забезпеченню підприємства коштами. Її складові: формування фінансових ресурсів та централізоване стратегічне керівництво ними; виявлення вирішальних напрямків та концентрація на їх виконанні зусиль, маневрування та використання резервів фінансовим керівництвом підприємства; ранжирування та поетапне досягнення мети; відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства; створення та підготовка стратегічних резервів; врахування економічних та фінансових можливостей своїх конкурентів; визначення головної загрози з боку конкурентів, мобілізація основних сил на її усунення і вмілий вибір напрямків та фінансових операцій, маневрування та боротьба за досягнення вирішальних переваг над конкурентами.</p> <p>Розробка заходів щодо формування фінансової стратегії підприємства.</p>	12
10.	<p><u>Тема 10. Фінансове планування на підприємствах міського господарства</u></p> <p>Зміст, завдання та методи фінансового планування.</p>	12

	<p>Зміст та порядок складання фінансового плану комунального підприємства.</p> <p>Види фінансових планів за терміном їх дії. Роль бізнес-плану в оцінці інвестиційних проектів. Фінансові аспекти розробки розділів бізнес-плану підприємства.</p> <p>Фінансове планування експлуатаційної діяльності комунального підприємства. Баланс доходів та витрат підприємства (фінплан), його сутність та завдання. Термін дії. Склад та структура балансу доходів та видатків. Розділи та статті доходів і видатків. Їх сутність та методики розрахунків. Порядок складання та затвердження фінплану підприємств міського господарства.</p> <p>Методи перевірки правильності складання фінансового плану. Значення таблиці для перевірки «Шахової відомості».</p> <p>Оперативне фінансове планування. Платіжний календар, касовий план, план короткотермінових кредитів. Сутність, зміст та призначення оперативних фінансових планів.</p>	
11.	<p><u>Тема 11.</u> Фінансова санація підприємства</p> <p>Фінансова санація підприємств, її економічний зміст та порядок проведення. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють.</p> <p>Економічна сутність санації підприємств. Менеджмент фінансової санації підприємства. Класична модель фінансової санації. Санаційний аудит. План санації. Сутність санаційного аудиту та етапи його проведення. Аудит фінансової сфери діяльності підприємства. Аналіз причин кризи та сильних і слабких місць на підприємстві. Акт аудиторської перевірки.</p> <p>Фінансові джерела санації підприємства. Форми фінансової санації. Внутрішні джерела фінансової санації. Санація балансу. Зменшення статутного фонду підприємства. Санація із залученням коштів власників підприємства. Альтернативна санація. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника. Державна фінансова підтримка санації підприємств Економіко-правові аспекти санації. Санація шляхом реорганізації (реструктуризації). Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство.</p>	10
	Всього годин	132

3. Контрольна робота

3.1. Загальні положення

Протягом вивчення курсу «Фінанси підприємств міського господарства» (8 семестр) студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, захищають її і складають згідно з програмою.

Контрольна робота включає висвітлення одного питання теоретичного (5-7 стор.) та розв'язання трьох пов'язаних між собою завдань – розрахунок фінансового плану готелю N.

До виконання запропоновано один з 10 варіантів. Ваш номер варіанта відповідає останній цифрі номера Вашої залікової книжки.

Варіанти теоретичних питань:

1. Сутність фінансів підприємства.
2. Функції фінансів підприємства.
3. Фінансові відносини, що виникають у процесі господарської діяльності.
4. Завдання й функції фінансової служби підприємства.
5. Сутність формування та використання фінансових ресурсів.
6. Ефективність відтворення й використання основних фондів і потужностей міського господарства.
7. Оборотні фонди підприємства: нормування, ефективність використання.
8. Виручка від реалізації продукції, робіт, послуг. Поняття. Фактори, що впливають на обсяг виручки від реалізації. Управління формуванням виручки від реалізації.
9. Сутність та визначення прибутку підприємства. Резерви і фактори зростання прибутку. Рентабельність.
10. Основні принципи розподілу загального та чистого прибутку. Розподіл прибутку і дивідендна політика.

3.2. Завдання для розрахунків

(Варіанти визначені безпосередньо в таблицях вихідних даних)

Завдання № 1. Доходи комунальних підприємств

Мета завдання:

1. За методикою нормативного методу планування (методу прямих розрахунків) на базі вихідних даних Вашого варіанта табл. 4 визначте суму доходів (виручку від реалізації) підприємства на поточний рік.

2. За методикою «Методу коефіцієнтів (аналітичного методу)» й даними табл. 5 визначте суму доходів (виручку від реалізації) підприємства на наступний рік.
3. Наведіть переваги й недоліки кожного з методів фінансового планування. Проаналізуйте динаміку фінансового показника «Виручка від реалізації». Які фактори вплинули на його зміну?

Методичні вказівки до виконання

Для виконання цього завдання необхідно вивчити тему № 3 курсу «Грошові надходження підприємств». Сума виручки від реалізації продукції (послуг) є доходом комунального підприємства. Його обчислюють як добуток тарифу на обсяг виробничої програми.

На сучасних підприємствах застосовують одно- або багатоставочні тарифи. Для підрахування суми доходу на плановий період:

при одноставочних тарифах – обсяг продукції (послуг), що намічені до реалізації, помножують на тарифну ставку за одиницю продукції (послуг);

при багатоставочних тарифах – спочатку весь обсяг продукції (послуг), що намічені до реалізації, розподіляють за групами споживачів, для яких встановлено різні тарифні ставки. Потім підраховують доходи за кожною групою – помноживши обсяг реалізації по групі на відповідну тарифну ставку. І нарешті, доходи всіх груп споживачів складають. Одержана сума є доходом підприємства.

Виробничу програму визначають за галузевими методиками

Готельне господарство

Готель є підприємством, що надає в тимчасове користування спеціально обладнане приміщення та комплекс послуг, потреба в яких обумовлена коротким терміном проживання в даному населеному пункті.

Контингент мешканців готелів безперервно оновлюється.

Основна частина приміщень готелю використовується під номери.

Номер являє собою ізольоване, обладнане і мебльоване приміщення, що надається для тимчасового проживання. Воно може складатися з однієї, двох, трьох або більше кімнат. Оплата за проживання в готелі здійснюється за добовими тарифами.

Господарство сучасного готелю включає також адміністративно-господарські, культурно-побутові приміщення, приміщення для інженерного обладнання та різні допоміжні, що призначені для надання гостям готелю найбільш повного й широкого комплексу послуг.

Виробничою програмою готелю є план використання готельного фонду. Основний показник використання готельного фонду – кількість наданих місце-днів. Ця величина визначається, виходячи з кількості календарних місце-днів, зменшеної на кількість місце-днів простоїв у ремонті та через не заповнення готелю.

Кількість календарних місце-днів визначається як добуток кількості місць у готелі та кількості днів у плановому періоді.

Як правило, готель необхідно ремонтувати щорічно (ті чи інші номери). Простої номерів у ремонті визначають відповідно до плану виконання ремонтних робіт. Зменшивши кількість календарних місце-днів на простої в ремонтах, визначають кількість місце-днів в експлуатації.

Однак готелі, як правило, не можуть використати всю кількість місце-днів в експлуатації через простої номерів, що обумовлені нерівномірністю їх заповнення. Тому для визначення кількості наданих (оплачених) місце-днів треба кількість місце-днів в експлуатації скорегувати на коефіцієнт заповнюваності готелю (місць).

Виручку від реалізації наданих послуг визначають як добуток наданих (оплачених) місце-днів на середній тариф за 1 місце-добу.

Таблиця 4 – Вихідні дані для розрахунку виробничої програми готелю на поточний рік

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Кількість місць у готелі, місце	917	905	910	915	1010	1005	987	978	1001	1015
2. Кількість днів у періоді, дн.	365	365	365	365	365	365	365	365	365	365
3. Коефіцієнт використання номерного фонду	0,977	0,976	0,975	0,961	0,971	0,968	0,972	0,974	0,982	0,989
4. Простої у ремонтах, місце-днів	14000	14100	13900	12700	13200	14050	11900	11300	10900	11800
5. Середній тариф за 1 місце-добу, грн.	131,55	133,75	131,80	133,65	135,15	137,85	138,25	141,15	140,75	141,20

Таблиця 5 – Дані про змінення показників роботи готелю в наступному році

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Коефіцієнт кількості місць у готелі у наступному році (до поточного року)	1,05	1,01	1,07	1,09	0,99	1,06	1,04	0,98	1,02	1,03
2. Коефіцієнт тривалості роботи (кількість місце-днів у експлуатації) до поточного року	1,07	1,08	1,0	0,99	0,98	1,04	1,03	1,01	1,02	1,01
3. Коефіцієнт зміни середнього тарифу за 1 місце-добу	0,99	0,98	1,0	1,01	0,97	1,02	1,01	1,03	1,0	0,98

Розрахунок обсягів виручки від реалізації послуг на поточний і наступний роки виконайте в таблиці 6.

Таблиця 6 – Розрахунок виручки від реалізації послуг (проживання у готелі)

Показники	Поточний рік	Наступний рік	Відхилення
1. Кількість місць у готелі, місце			
2. Кількість днів у періоді			
3. Кількість календарних місце-днів, тис. місце-днів			
4. Простої у ремонтах, тис. місце-			
5. Кількість місце-днів в експлуатації, тис. місце-днів			
6. Коефіцієнт заповнення готелю (номерного фонду)			
7. Кількість наданих (оплачених)			
8. Середній тариф за 1 місце-добу, грн.			
9. Виручка від реалізації послуг, тис. грн.			

Зробіть висновки щодо змін виручки від реалізації. Назвіть фактори, що вплинули на зміни.

Завдання № 2. Витрати на виробництво й реалізацію послуг (собівартість) комунальних підприємств

Мета завдання:

1. Визначити суму витрат на виробництво та реалізацію послуг підприємства на поточний рік, використовуючи методику нормативних розрахунків.
2. Виходячи з результатів розрахунків п. 1 цього завдання та керуючись методикою розрахунків «Метод коефіцієнтів», визначити суму витрат на виробництво та реалізацію послуг підприємства на поточний рік.
3. Проаналізувати результати розрахунків п. 1, 2 цього завдання і визначити вплив факторів на виробництво та реалізацію послуг у наступному році.

Методичні вказівки до виконання

Для виконання цього завдання треба вивчити тему 4 «Витрати підприємств на виробництво та реалізацію продукції».

Планування собівартості робіт (послуг) підприємств (організацій) є складовою частиною планування їх діяльності і являє собою систему обґрунтованих техніко-економічних розрахунків, що відображають величину витрат, які включені до складу собівартості робіт (послуг).

Розрахунки планової собівартості окремих видів робіт (послуг) використовуються для визначення потреби в обігових коштах, планування прибутку формування цін тощо.

Калькулювання собівартості – це визначення розміру витрат у грошовому вираженні на виробництво одиниці певного виду робіт (послуг) за окремими видами витрат. За допомогою калькулювання визначаються собівартість одиниці робіт (послуг), всього їх обсягу, витрати на виробництво за окремими структурними підрозділами підприємства (цехах, дільницях), за різними виробничими процесами і в цілому по підприємстві (організації).

Планування собівартості житлово-комунальних послуг здійснюється підприємствами (організаціями) галузі та їх структурними підрозділами одночасно з розробкою їх загальних річних, квартальних, а за необхідності – місячних планів.

Витрати на виробництво робіт (послуг) у вартісному вираженні формують її собівартість. Цей показник є одним з найважливіших економічних показників господарської діяльності підприємства (організації). У ньому відображені всі фактори, що мають вплив на ефективність діяльності кожного суб'єкта виробництва.

Планування собівартості виконання робіт, надання послуг підприємства (організації) здійснюють, виходячи з умов своєї діяльності та згідно з

Інструкцією. При цьому планова собівартість робіт (послуг) може визначатися як на підприємстві в цілому, так і в окремих структурних підрозділах.

Розробці плану з собівартості на підприємстві (організації) передують всебічний і об'єктивний аналіз його виробничо-господарської діяльності за попередні періоди. Особливу увагу звертають на визначення величини і причин виникнення витрат, не обумовлених нормальною організацією виробничого процесу.

Планування собівартості здійснюють нормативним методом, при якому розмір витрат за кожною їхньою складовою встановлюється на підставі визначених законодавством України (відповідними нормативними актами), а також прийнятими на підприємстві (організації) нормами використання сировини, матеріалів, палива тощо, нормами і розцінок оплати праці, нормативами витрат з управління і обслуговування виробництва та норм на інші елементи витрат на виробництво.

Тільки за окремими елементами витрат, де неможливе їх об'єктивне нормування, планування проводиться на підставі фактичних витрат за попередні роки, кошторисів цих витрат або інших факторів.

Наявність усього комплексу вказаних норм і нормативів на підприємстві (організації) є обов'язковою умовою його функціонування.

Планова собівартість по підприємству в цілому і його структурних підрозділах визначається техніко-економічними розрахунками за статтями витрат на підставі технічних норм, нормативів, інших параметрів виробничого процесу, що фіксуються технічною документацією з урахуванням економічних умов виробництва, умов оплати праці, цін на ресурси, нормативів платежів і зборів, інших факторів, що визначаються законами та обов'язковими нормативними актами.

Вихідними даними для проведення цих техніко-економічних розрахунків є:

- 1) планові обсяги виконання робіт (надання послуг) у натуральному і вартісному вираженні;
- 2) норми витрат матеріальних ресурсів для виконання робіт (послуг) і розрахунки потреби в ресурсах у натуральному вираженні;
- 3) договори на постачання матеріальних ресурсів, необхідних для обслуговування виробництва, в яких зазначено умови їх виконання та оплати;
- 4) норми витрат праці, розрахунки чисельності й професійного складу робітників, умови оплати їх праці, що визначаються колективними договорами і контрактами;

- 5) економічні нормативи і норми: амортизаційних відрахувань, відрахувань на соціальні заходи, податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством тощо;
- 6) плани організаційно-технічних заходів щодо технічного переоснащення та удосконалення організації виробництва, економії матеріальних ресурсів, поліпшення використання праці, спрямовані на усунення зайвих витрат і втрат.

Зведений план собівартості робіт (послуг) підприємств (організацій) житлово-комунального господарства складається на підставі таких розрахунків:

- 1) витрати на сировину, матеріали, паливо, енергію, інші матеріальні ресурси в основному виробництві;
- 2) витрати на покупну продукцію (використовується на підприємствах водопровідного та теплового господарств щодо води та теплоенергії, придбаних у сторонніх підприємств);
- 3) витрати на роботи та послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій;
- 4) основної та додаткової заробітної плати робітників, зайнятих у виробництві робіт (послуг), з відрахуванням на соціальне страхування;
- 5) кошторисів витрат (калькуляцій собівартості продукції) структурних підрозділів допоміжного виробництва;
- 6) кошторисів витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням виробництва, (пускових витрат);
- 7) кошторисів витрат на утримання та експлуатацію устаткування;
- 8) кошторисів загальновиробничих і загальногосподарських витрат;
- 9) кошторису поза виробничих (комерційних) витрат.

Розрахунок витрат на сировину, матеріали, технологічне паливо та енергію в основному виробництві складається на підставі даних про обсяг виробництва у плановому періоді, технічно обґрунтованих норм витрат матеріальних ресурсів на одиницю робіт (послуг), встановлених для планового року з урахуванням передбачених у плані змін у використанні техніки, технології та організації виробництва.

Сума витрат на матеріальні ресурси зменшується на вартість відходів (за ціною їх можливого використання або реалізації).

Розрахунок вартості зворотних відходів може проводитися:

- 1) за вартістю використання, якщо відходи можуть бути застосовані для власного основного або допоміжного виробництва чи реалізовані на сторону з урахуванням втрат частини споживчої якості;

2) за новою ціною, якщо відходи реалізуються стороннім підприємствам (організаціям) як повноцінна сировина (матеріали).

Відходи, що не можуть бути використані на самому підприємстві (організації) або реалізовані на сторону, не оцінюються.

Розрахунок витрат на покупну продукцію (вода і тепло, придбане у сторонніх організацій для підприємств і організацій водопровідного та теплового господарств) проводять на підставі запланованих обсягів реалізації послуг, існуючих потужностей власного виробництва, тарифів на зазначені види матеріальних ресурсів та умов укладених договорів на їх поставку.

Витрати на технологічну обробку покупної продукції враховуються у відповідних статтях калькуляції.

Розрахунок витрат на роботи й послуги виробничого характеру сторонніх підприємств і організацій здійснюється на підставі запланованих обсягів їх проведення (надання), цін і тарифів на них, а також умов укладених договорів на їх проведення.

Розрахунок основної та додаткової заробітної плати робітників, зайнятих на виконанні робіт (послуг), здійснюється окремо для робітників, які знаходяться на відрядній оплаті праці, і робітників, які перебувають на погодинній оплаті праці.

Суму основної заробітної плати робітників за відрядною оплатою праці розраховують, виходячи з планового обсягу виробництва робіт (послуг), встановленої трудомісткості (норм виробітку) та відрядних розцінок і середньої годинної (денної) тарифної ставки.

Суму основної заробітної плати робітників за погодинною оплатою праці визначають, виходячи з їх планової чисельності та середньої тарифної ставки або посадового окладу.

Додаткова заробітна плата складається з винагород за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, за особливі умови праці, а також доплат, надбавок, гарантійних і компенсаційних виплат, передбачених законодавством, та премій за виконання виробничих завдань і функцій.

Додаткову заробітну плату планують на підставі розмірів, передбачених Кодексом законів про працю України, іншими актами законодавства України, колективними договорами підприємств з дотриманням норм і гарантій, передбачених законодавством, генеральною, галузевою та регіональною угодами.

Відрахування на державне (обов'язкове) соціальне страхування і на державне (обов'язкове) пенсійне страхування (до Пенсійного фонду), на обов'язкове медичне страхування, і на додаткове пенсійне страхування з віднесенням до собівартості робіт (послуг) здійснюється за встановленими

законодавством нормами з урахуванням розміру витрат на оплату праці, які підлягають обкладенню прибутковим податком з громадян.

Кошториси витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням нових потужностей виробництва (видів послуг), складаються на кожний вид нового виробництва (послуг) незалежно від джерела відшкодування цих витрат (фонду розвитку виробництва, оборотних коштів, спеціальних інвестицій). Ці кошториси складають на основі графіків роботи, нормативів витрат на технічну й технологічну підготовку виробництва (послуг) договорів з іншими організаціями тощо. Окремі кошториси узагальнюються у зведеному кошторисі витрат, пов'язаних з підготовкою та освоєнням нових видів виробництва (послуг), що затверджуються керівником підприємств.

Витрати на освоєння нових потужностей надання послуг (робіт) залежно від характеру виконуваних робіт або прямо відносяться з рахунків заробітної плати, матеріалів на рахунок «Витрати майбутніх періодів» або попередньо враховуються на бухгалтерських рахунках виробництва з використанням відповідних документів (замовлень), що випускаються для цього (перепланування, перестановка й налагодження устаткування тощо) і з цих рахунків перераховуються на рахунок «Витрати майбутніх періодів».

Кошториси витрат на утримання та експлуатацію устаткування складаються структурними підрозділами основного виробництва за відповідними статтями витрат.

Кожна стаття кошторису обґрунтовується плановими розрахунками, вихідними даними, для яких є:

- 1) плановий склад устаткування і транспортних засобів, що визначається, виходячи з норм їх використання і планового обсягу виробництва;
- 2) нормативи витрат силової енергії за окремими видами устаткування і середні ціни (собівартість) окремих видів енергії;
- 3) норми витрат покупних матеріалів для експлуатації і ремонту устаткування, включаючи запасні частини, мастильні матеріали;
- 4) норми амортизаційних відрахувань;
- 5) нормативи обслуговування та ремонту устаткування і транспортних засобів допоміжними робітниками;
- 6) розрахунки розподілу продукції (робіт, послуг) допоміжних структурних підрозділів;
- 7) розрахунки потреби в малоцінних і швидкозношувальних предметах та інструментах, їх зносу й витрат на ремонт і відновлення.

Загальновиробничі та загальногосподарські витрати плануються на підставі планових витрат кошторисів цих витрат.

Для розрахунку кошторисів загальновиробничих і загальногосподарських витрат вихідними даними є:

- 1) структура організації управління підрозділами й підприємством у цілому та їх штатні розписи;
- 2) норми витрат палива та енергії для опалення, освітлення та інших господарських потреб;
- 3) норми витрат матеріалів на утримання і ремонт будинків і споруд;
- 4) норми зносу малоцінного і швидкозношувального господарського інвентарю;
- 5) норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та капітальний ремонт основних фондів та знос нематеріальних активів;
- 6) кошторис витрат на поточний ремонт основних фондів;
- 7) кошторис витрат на охорону праці;
- 8) кошторис витрат на проведення випробувань, дослідів і досліджень;
- 9) розрахунки розподілу продукції і послуг допоміжних цехів;
- 10) кошторис витрат на винахідництво та раціоналізацію;
- 11) кошторис витрат на утримання пожежної і сторожової охорони;
- 12) кошторис витрат на виробничу практику і підготовку кадрів;
- 13) розміри податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законодавством;
- 14) відсотки за фінансові кредити, одержані для поповнення власних обігових коштів, а також придбання основних виробничих фондів і нематеріальних активів для поточної виробничої діяльності, незалежно від терміну кредитування; проценти за товарні й комерційні кредити; відсотки за користування матеріальними цінностями, взятими в оренду тощо.

Обсяг загальновиробничих і загальногосподарських витрат визначається підсумуванням витрат по кожній їх складовій.

Позавиробничі (комерційні) витрати визначаються на основі плану проведення відповідних заходів та їх кошторисів.

На підставі розрахунків витрат по кожній статті, а також усіх структурних підрозділів підприємства (організації) складається зведений кошторис витрат на виробництво, який визначає повну собівартість виконання робіт (надання послуг) підприємства (організації) житлово-комунального господарства.

Абсолютну величину витрат на виробництво робіт і послуг (собівартість) визначають сумою витрат за кожною складовою на плановий або за звітний періоди.

Планова калькуляція являє собою розрахунок планової собівартості

одиниці робіт (послуг), здійснених за статтями витрат.

Планова калькуляція складається на рік з розподілом за кварталами.

Основою складання планової калькуляції на підприємстві (організації) є технічно обґрунтовані норми витрат матеріалів і трудових витрат, стандарти на технічні умови, встановлені для конкретного виду робіт (послуг). Ці норми визначаються на основі діючих (або очікуваних) на початок планового періоду нормативів з урахуванням економічної ефективності розроблених заходів для подальшого вдосконалення виробництва.

Калькуляційна одиниця продукції повинна відповідати одиниці вимірювання, прийнятій в стандартах або технічних умовах на відповідний вид робіт (послуг) і в плані їх виробництва в натуральному вираженні. Якщо в плані використовуються дві одиниці вимірювання кількості робіт (послуг), що виконуються, калькуляційною одиницею є одна з них. Собівартість одиниці робіт (послуг) у другому вимірюванні визначають в цілому, без виділення окремих статей витрат.

У зв'язку з тим, що більшість підприємств (організацій) житлово-комунального господарства виконує один вид робіт або послуг (житлово-експлуатаційні організації, водопостачальні, каналізаційні підприємства, трамвайні чи тролейбусні депо, підприємства теплових мереж тощо) і у них відсутнє неза-вершене виробництво, то їх калькулювання проводять прямим методом.

При цьому методі собівартість робіт (послуг) визначається прямим підсумуванням усіх витрат за плановий або звітний періоди.

Собівартість одиниці робіт (послуг) при застосуванні вказаного методу визначається діленням усієї суми витрат на обсяг робіт (послуг) у натуральному вираженні. При цьому всі витрати є прямими.

У випадках необхідності розподілу комплексних статей витрат між окремими видами робіт або послуг (водопровідно-каналізаційні, теплові підприємства, трамвайно-тролейбусні депо) застосовується пропорційний принцип їх розподілу, а саме відповідно до:

- 1) обсягу витрат на оплату праці робітників, зайнятих в основному виробництві;
- 2) обсягів виконання робіт (послуг) у натуральному вираженні;
- 3) вартості основних виробничих фондів.

Для складання планової калькуляції необхідно обчислити потреби підприємства в окремих видах експлуатаційних витрат.

1. Керуючись методикою калькулювання витрат та виходячи з даних, що наведені в табл. 7, визначте суму витрат на поточний рік. Розрахунки виконайте в табл. 8.

Таблиця 7 – Вихідні дані для розрахунку витрат на виробництво та реалізацію послуг готелю за проживання

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Витрати готелю (ліміти) на рік:										
- водопостачання, тис. м ³ ;	120,0	121,0	123,0	125,0	126,0	119,0	117,0	118,0	127,0	120,0
- водовідведення, тис. м ³ ;	120,0	121,0	123,0	125,0	126,0	119,0	117,0	118,0	127,0	120,0
- електроенергія, тис. кВт-год;	752,0	753,0	754,0	749,0	747,0	751,0	755,0	756,0	757,0	758,0
- теплоенергія, тис. Гкал	69,1	69,2	69,4	68,9	68,8	68,7	69,3	69,5	69,7	68,9
2. Тарифи за комунальні послуги:										
- водопостачання, грн. за 1 м ³ ;	1,47	1,48	1,49	1,50	1,47	1,48	1,49	1,50	1,46	1,47
- водовідведення, грн. за 1 м ³ ;	1,17	1,18	1,17	1,18	1,17	1,19	1,17	1,17	1,18	1,19
- електроенергія, коп. за 1 кВт-год;	16,7	17,5	16,9	16,8	17,4	17,3	17,1	17,2	16,9	16,8
- теплоенергія, грн. за 1 Гкал	179,7	179,8	179,6	179,7	179,8	179,6	179,7	179,7	179,8	179,6
3. Телефонізація:										
- кількість телефонів, од.	230,0	229,0	228,0	231,0	227,0	225,0	226,0	232,0	233,0	234,0
- плата за 1 телефон на місяць, грн.	15,0	15,5	16,0	17,0	17,5	17,3	17,1	17,5	17,7	17,5
4. Фонд оплати праці, тис. грн.	3333,0	3331,0	3332,0	3337,0	3371,0	3311,0	3337,0	3338,0	3371,0	3378,0
5. Відрахування від ФОП на соціальні потреби, %.	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5	37,5
6. Витрати на утримання АУП за кошторисом, тис. грн.	350,1	350,0	350,0	350,2	350,3	350,4	350,5	350,7	350,0	350,5
7. Амортизація на повне відтворення, тис. грн.	1202,5	1228,0	1217,0	1219,1	1212,1	1214,1	1215,3	1217,9	1221,1	1217,9

Продовження табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
8. Витрати на поточний ремонт, тис. грн.	920,0	910,0	915,0	917,0	915,0	920,0	910,0	915,0	910,0	915,0
9. Інші витрати	1117,5	1118,1	1119,7	1121,5	1123,1	1122,9	1119,5	1119,7	1121,4	1120,7
10. Витрати на прання білизни:										
- вага одного комплекту білизни, кг;	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1	2,0	2,1	2,0	2,0	2,1
- середня тривалість проживання 1-го гостя, дн.;	3,1	3,0	3,1	3,5	3,0	3,0	3,5	3,1	3,1	3,1
- тариф за прання 1 кг білизни, грн.	4,9	4,85	4,9	4,85	4,9	4,87	4,87	4,91	4,91	4,9
11. Кількість наданих (оплачених) ліжок/діб	Візьміть з розрахунків завдання № 1									

Розрахунки собівартості та експлуатаційних витрат виконайте у табл. 8.

Таблиця 8 – Розрахунок експлуатаційних витрат

Показники	Поточний рік			Наступний рік		
	Всього, грн.	Всього, грн.	На одиницю послуг - 1 л/добу, грн. та коп.	% до підсумку	На одиницю послуг - 1 л/добу, грн. та коп.	% до підсумку
1. Фонд оплати праці						
2. Відрахування на соціальні потреби (47,5%)						
3. Водопостачання						
4. Водовідведення						
5. Електропостачання						
6. Опалення						
7. Телефонізація						
8. Прання білизни						
9. Витрати на утримання АУП						
10. Амортизація на повне відтворення						
11. Поточний ремонт						
12. Інші витрати						
Всього за повною собівартістю						

2. Базуючись на результатах розрахунків табл. 8, використовуючи методику фінансових розрахунків «Метод коефіцієнтів» та дані про зміни умов виробництва, що наведені у табл. 9, визначте суму витрат на виробництво та реалізацію послуг готелю на наступний рік.

Таблиця 9 – Дані про зміни у виробництві в наступному році

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Коефіцієнт кількості наданих (оплачених) послуг ліжко-діб, щодо поточного року	1,05	1,01	1,07	1,09	0,99	1,06	1,04	0,98	1,02	1,03
2. Коефіцієнти цін та тарифів:										
- водопостачання;	1,01	1,02	0,99	1,01	1,01	1,01	1,0	1,0	1,01	1,02
- водовідведення;	1,01	1,02	0,99	0,99	1,0	1,0	1,01	1,0	1,0	1,0
- електроенергія;	1,01	0,99	0,99	0,99	1,01	1,02	1,01	1,0	1,0	1,01
- теплоенергія;	1,02	1,02	1,03	1,01	0,99	0,99	1,0	1,0	1,01	1,02
- телефон;	1,01	1,01	1,02	1,01	1,02	1,03	1,01	0,99	1,01	0,99
- прання білизни	0,99	0,98	0,99	1,01	1,0	1,0	1,0	0,99	0,98	1,0

3. Проаналізуйте собівартість та суму експлуатаційних витрат на поточний та наступний роки. Визначте фактори, що вплинули на їх зміну. Дайте пропозиції.

Завдання № 3. Прибуток підприємства

Мета завдання:

1. Методом прямих розрахунків визначити суму прибутків від реалізації послуг.
2. Визначити загальний (балансовий) прибуток, його структуру, чистий прибуток.
3. Визначити рівень рентабельності продукції (послуг).

Методичні вказівки до виконання

Для виконання цього завдання треба вивчити тему № 5 «Прибуток підприємства. Його планування та розподіл».

У комунальному господарстві, як і в інших галузях народного господарства, вживають такі терміни, як прибуток від реалізації продукції (послуг), загальний або балансовий прибуток, чистий прибуток.

Прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) основної діяльності комунального підприємства – це **сума виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), зменшена** на суму нарахованого податку на додану вартість та інших обов'язкових зборів і платежів, визначених чинним законодавством, а також **на суму витрат, що включені до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг).**

Балансовий прибуток підприємства являє собою загальну суму прибутків підприємства від усіх видів діяльності за певний період, відображену в його балансі, і включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг) основного виробництва; прибутки (збитки) від реалізації продукції допоміжного і обслуговуючого виробництва, що не веде окремого балансу; прибуток (збитки) від реалізації основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей; прибуток від орендних (лізингових) операцій, роялті, а також прибуток (збитки) від позареалізаційних операцій.

Позареалізаційна операція – це діяльність підприємства, що безпосередньо не пов'язана з реалізацією продукції (робіт, послуг) та іншого майна, включаючи основні фонди, нематеріальні активи, продукцію допоміжного і обслуговуючого виробництва.

До прибутку від позареалізаційних операцій відноситься прибуток, одержаний від: ліквідації основних засобів; надання матеріальних цінностей в оренду (лізинг); розміщення на депозитних рахунках банків тимчасово вільних коштів; продажу іноземної валюти; здійснення форвардних, ф'ючерсних операцій, а також операцій з опціонами; операцій з борговими вимогами і зобов'язаннями тощо.

Чистий прибуток, тобто прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, – це балансовий прибуток, зменшений на суму платежів до бюджету (податку на прибуток).

Для оцінки діяльності підприємства використовують не тільки абсолютну суму прибутку, а й відносний її рівень, тобто рентабельність.

Так, щоб визначити економічну ефективність виробництва, розраховують показник рівня рентабельності, співставляючи балансовий прибуток підприємства і вартість його основних виробничих фондів та нормативних оборотних коштів. Цей показник відображає розмір прибутку, що отримало підприємство на кожну гривню його виробничих фондів, і розраховують за формулою:

$$P_z = (П_6 \times 100) : (\Phi_0 + З_с), \quad (3.1)$$

де P_z – рівень рентабельності, %;

$П_6$ – балансовий прибуток, тис. грн.;

Φ_0 – середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.;

$З_с$ – середній залишок нормованих оборотних коштів, тис. грн.

Розрізняють рівень загальної і чистої рентабельності.

Рівень загальної рентабельності визначається співвідношенням сум балансового прибутку і середньорічної вартості основних виробничих фондів та нормованих оборотних коштів.

Рівень чистої рентабельності визначається як співвідношення сум балансового прибутку, зменшеного на суму платежів до бюджету.

При визначенні рівня рентабельності треба враховувати особливості багатогалузевого міського господарства. Так, більшість підприємств побутового обслуговування населення та ряд комунальних підприємств визначають рівень рентабельності співвідношенням прибутку, отриманого від реалізації продукції (робіт, послуг) і собівартості цієї продукції (робіт, послуг). Цей показник відображає розмір прибутку, що отримало підприємство на кожну гривню експлуатаційних витрат. Розраховують його так:

$$P_c = (P_p \times 100) : C_v, \quad (3.2)$$

де P_c – рівень рентабельності, %;

P_p – прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн.;

C_v – собівартість (сума експлуатаційних витрат), тис. грн.

У підрядних організаціях житлово-комунального господарства рівень рентабельності визначають співвідношенням сум балансового прибутку і обсягу будівельно-монтажних робіт. Цей показник відображає розмір прибутку, що отримано підрядною організацією на кожну гривню виконаних будівельно-монтажних робіт. Розраховують його так:

$$P_d = (P_b \times 100) : D, \quad (3.3)$$

де P_d – рівень рентабельності, %;

P_b – балансовий прибуток, тис. грн.;

D – обсяг виконаних будівельно-монтажних робіт, тис. грн.

1. За результатами розрахунків завдань № 1, 2 Вашого варіанту, методом прямих розрахунків визначте суму прибутків від реалізації послуг (надання тимчасового житла) на поточний та наступний роки. Проаналізуйте відхилення та визначте фактори, що вплинули на суму прибутків.

Розрахунок виконайте у табл. 10.

Таблиця 10 – Розрахунок прибутку від реалізації послуг готелю, тис. грн.

Показники	Поточний рік	Наступний рік	Відхилення
1. Виручка від реалізації послуг			
2. Витрати на виробництво і реалізацію послуг			
3. Прибуток (+), збиток (-) від реалізації послуг			

2. Балансовий прибуток, його структуру та чистий прибуток на поточний і наступний роки розрахуйте за допомогою табл. 11, 12. Результати розрахунків занесіть до табл. 13.

Таблиця 11 – Дані для розрахунку балансового прибутку на поточний рік

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Прибуток від реалізації послуг	візьміть з табл. 10									
2. Прибуток від додаткових послуг	741,7	841,3	920,1	870,7	791,1	811,5	911,7	841,7	797,5	691,7
3. Прибуток від реалізації майна	17,1	18,3	19,1	24,8	15,6	17,1	19,2	20,4	19,1	19,7
4. Прибуток від здачі в оренду номерного фонду	115,1	129,3	130,1	133,4	141,5	147,1	119,1	117,4	119,9	137,4
5. Позареалізаційні прибутки	5,6	7,3	9,1	12,1	14,3	9,5	8,1	5,9	6,7	9,1
6. Всього балансовий прибуток (+), збиток (-)										
Платежі до бюджету	647,1	650,4	641,1	700,1	654,1	649,1	691,1	678,1	681,1	691,1

Таблиця 12 – Дані для розрахунку балансового прибутку на наступний рік

Показники	Варіанти									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Прибуток від реалізації послуг	візьміть з табл. 10.									
2. Прибуток від додаткових послуг	750,4	849,1	927,1	871,1	801,7	811,1	917,1	849,1	801,1	711,1
3. Прибуток від реалізації майна	16,3	17,1	12,3	21,7	17,1	19,1	19,7	21,4	19,7	20,1
4. Прибуток від здачі в оренду номерного фонду	117,1	130,1	131,7	135,7	145,7	150,1	121,1	119,7	121,1	140,3
5. Позареалізаційні прибутки	6,5	7,1	9,3	13,1	14,7	11,5	11,1	15,1	9,4	11,2
6. Всього балансовий прибуток (+), збиток (-)										
Платежі до бюджету	651,4	671,1	650,7	710,1	661,1	651,1	693,1	681,1	691,1	700,1

Таблиця 13 – Розрахунок балансового прибутку, його структури та чистого прибутку

Показники	Поточний рік		Наступний рік		Відхилення
	Всього, тис. грн.	% до підсумку	Всього, тис. грн.	% до підсумку	
1. Прибуток від реалізації послуг					
2. Прибуток від додаткових послуг					
3. Прибуток від реалізації майна					
4. Прибуток від здачі в оренду номерного фонду					
5. Позареалізаційні прибутки					
6. Всього балансовий прибуток					
Платежі до бюджету					
Чистий прибуток					

За даними табл. 13 проаналізуйте відхилення та їх причини.

3. Використавши результати розрахунків п. 1, 2 цього завдання, визначте рівень рентабельності послуг у поточному та наступному роках. Зробіть висновки та пропозиції.

Виконану контрольну роботу надсилають або здають особисто на кафедру міської і регіональної економіки, де вона перевіряється викладачем, та захищається студентом у визначений термін.

Критерії оцінок контрольної роботи з курсу «Фінанси підприємств міського господарства»

При перевірці контрольної роботи виставляються диференційовані оцінки з кожного питання. Загальна оцінка за роботу – середнє арифметичне з відповідним округленням в ту чи іншу сторону.

«Відмінно» – виставляється при всебічному, глибокому, систематизованому висвітленні питання. У відповіді повинен реалізуватися творчий підхід та вміння аналізувати, а також вміння використовувати довідкові матеріали.

«Добре» – виставляється при достатньо повній та правильній відповіді на запитання. Крім цього, повинно бути показано вміння використовувати довідникову літературу.

«Задовільно» – виставляється при правильних відповідях на поставлене головне питання. При цьому допущені різні неprincipпові огріхи чи помилки.

«Незадовільно» – виставляється при неправильній відповіді на поставлені питання чи при наявності принципових помилок у відповідях.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основні джерела

1. Юр'єва Т. П. Фінанси підприємств міського господарства. – Х.: ХДАМГ, 2003.
2. Балабанов И. Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта. – М.: Финансы и статистика, 1994.
3. Бердникова Т. П. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятий. – М.: ИНФРА, 2001. – 215 с.
4. Ковалёв В. В. Фінансовий аналіз. – М., 1995.
5. Ковалёва А. М. Финансы. – М., 1998.
6. Колчина Л. В. Фінанси підприємства. – М., 1998.
7. Програма реформування і розвитку житло-комунального господарства на 2002-2005 роки та на період до 2010 року. Схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.02 № 139.
8. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств. – К., 1999.
9. Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С. Финансы предприятий. – М., 1998.
10. Методичні вказівки та завдання на курсовий проект з дисципліни «Фінанси підприємств міського господарства» (для студентів 4-6 курсів). / Харк. держ. акад. міськ. госп-ва; уклад. : Юр'єва Т. П. – Х.: ХДАМГ, 2002.
11. Юр'єва Т. П. Економіка міського господарства. – Х.: ХДАМГ, 2002. – 672 с.

Допоміжні джерела

1. Закон України «Про підприємства в Україні» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 24.
2. Закон України «Про місцеве самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 25.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. – № 996 – 14.
4. Закон України «Про об'єднання співвласників багатожитлових домів» від 29.11.2001. – № 2664 – 3.
5. Заруба О. Д. Основи фінансового аналізу та менеджменту. – К., 1995.
6. Ізмайлов К. В. Фінансовий аналіз. – К.: МАУП, 2000. – 152 с.
7. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. – К.: Знання, КОО, 2000.
8. Кравченко В. В., Пітцик М. В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права). – К.: «Арарат – Центр», 2001. – 176 с.
9. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житло-комунального господарства. Затверджено наказом Держбуду України від 06.03.2002 р. № 47.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	3
1. Тематичний план вивчення дисципліни з погодинним розподілом	5
2. Зміст дисципліни	6
2.1. Лекції	6
2.2. Практичні заняття	7
2.3. Самостійна робота студентів	7
3. Контрольна робота	16
3.1. Загальні положення	16
3.2. Завдання для розрахунків	16
Завдання 1	16
Завдання 2	20
Завдання 3	30
Список джерел	36

Навчальне видання

Методичні вказівки
до самостійного вивчення та виконання
практичних завдань і контрольної роботи
з дисципліни

«Фінанси підприємств міського господарства»

(для студентів 4 курсу заочної форми навчання за напрямом
підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»)

Укладачі: **Юр'єва** Тамара Петрівна,
Покуца Ілля Володимирович

Редактор *З. М. Москаленко*

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2010, поз. 326М

Підп. до друку 19.11.2010
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,0
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011